

Джеръм К. Джеръм

За времето, което губим,
преди да се решим да
скочим

Обръщали ли сте някога внимание на това как жената излиза от къщи?

Когато мъжът излиза, той каза:

– Излизам, скоро ще се върна.

– Джордж, Джордж – провиква се съпругата от другия край на къщата, – почакай за минутка. Искам да ти... – Чува се шум от падане на шапки в антрето и затръшването на входната врата.

– Ах, Джордж, излезе ли? – изпъшква тя. Това е само гласът на отчаянието. Защото всъщност тя много добре знае, че е излязъл. Изтичва в антрето задъхана. – Все пак можеше да почака една минута – мърмори си тя на себе си, докато прибира нападките на пода шапки. – Исках да го помоля да ми свърши толкова много работи.

Тя не отваря вратата, за да се опита да го спре, защото знае, че той вече е някъде по средата на улицата. „Ах тези мъже – мисли си тя. – винаги се измъкват по този подъл начин.“

Реши ли обаче жената да излиза, всички в къщи узнават. Тя не се промъква навън тайно. Тя казва, че ще излиза. И го казва още предишния следобед, повтаря го още няколко пъти, докато дойде време за чай; а като дойде времето за чай, изведнъж решава, че няма да излезе, че ще отложи излизането за по-другия ден. Един час по-късно тя отново решава да излезе утре и поръчва на прислужницата да й приготви вода, за да си измие довечера косата. В следващия час и половина тя изпада поред в пристъпи на възбуда при мисълта, че би могла все пак да излезе утре и на униние при мисълта, че нещо лошо ще й се случи.

На вечеря успява да склони една друга жена, нейна приятелка, да излязат заедно; другата жена с възторг приема предложението, но изведнъж се сеща, че всъщност няма да може да отиде с нея. Първата жена обаче я уверява, че ще може.

– Добре, добре – отвърща втората жена, – ами ти, мила? Ти забравяш Джоунсови.

– Ох, да – сеща се първата жена смутено. – Ах, колко неудобно, наистина няма да мога да изляза в сряда. Ще трябва да отложам излизането чак за четвъртък.

– Аз пък няма да мога в четвъртък – заявява втората жена.

– Е, в такъв случай ще излезеш без мене, мила – казва първата жена с такъв тон, сякаш току-що се е отказала от най-съкровената си мечта.

– О, не, мила, не бих и помислила дори! – възкликва великодушно втората жена. – Ще те изчакам и ще излезем заедно в петък.

– Не, чакай, аз ще ти кажа какво ще направим – казва първата,

осенена от внезапно просветление. – Ще тръгнем рано и ще се върнем, преди Джоунсови да са дошли.

Решават тази нощ да спят заедно. Като и двете тайно една от друга таят в душите си подозрението, че това ще е последният им сън на земята. Оттеглят се рано с по едно канче те вода. А след това до късно се чува плискане на вода и приглушен разговор.

На сутринта слизат за закуска много по-късно от обикновено и с кисели физиономии. Всяка от тях е успяла да се убеди, че е била подмамена към тази безумна авантюра пряко волята ѝ от настойчивото безразсъдство на другата. Докато се хранят, всеки пет минути едната пита другата дали е готова. И както изглежда и на двете им остава само да си сложат шапките. Заговарят за времето и се чудят какви ли шеги възнамерява да им изиграе този ден. Искат им се то да реши най-после дали ще вали, или ще грее слънце и понеже то не решава, те са му много ядосали. След закуската небето е все още облачно и те решават да се откажат от проекта си. Но тогава първата изведнъж се сеща, че тя трябва да излезе непременно днес, независимо от обстоятелствата.

– Ти няма защо да идваш, мила – казва тя.

До този момент втората жена очевидно още не е решила иска ли да излезе, или не, но сега изведнъж решава:

– О, разбира се, че ще дойда, има ли смисъл да отлагаме за друг път.

– Не, не, сигурна съм, че не ти се идва – настоява първата. – Пък и сама по-бързо ще свърша работа. Готова съм за тръгване.

Втората жена вирва нос.

– Няма да се бавя и две минути – казва в отговор тя. – Ти много добре знаеш, че обикновено аз те чакам.

– Но ти не си се обула още – напомня ѝ първата жена.

– Обувките няма да ме забавят – отвърща приятелката ѝ. – Но ако не желаш да дойда, мила, кажи си го – добавя тя, готова да се разплаче.

– Разбира се, че искам да дойдеш – успокоява я първата. – Помислих, че се съгласи да дойдеш с мен само за да ми направиш удоволствие.

– Не, напротив, много ще ми бъде приятно да дойда – казва втората.

– Добре, тогава ще трябва да побързаме – казва първата. – След минута съм готова. Само ще си сменя полата.

Половин час по-късно ги чуват да се викат от различни части на къщата и да се питат една друга дали вече са готови. Изглежда, че всяка

от тях е била готова от доста дълго време и само чака приятелката ѝ да се пригответи.

– Страхувам се, че ще вали – обажда се онази, чийто ред е да стои долу до входната врата.

– О, не говори така – извиква от горния етаж другата.

– Да, мила, така изглежда.

– Колко неприятно – възкликва дамата отгоре. – В такъв случай да отложим, а?

– А ти как мислиш? – пита дамата отдолу.

В последна сметка решават все пак да тръгнат, само че преди това трябва да си сменят обувките и да си сложат други шапки.

През следващите десет минути те все още сноват нагоре-надолу и се провикват. И ето че вече са готови. Остава им само да кажат довиждане и да тръгнат.

Започват с децата. Жената никога не излиза от къщи без тайното опасение, че няма да се върне жива. Едно от децата се е мушнало някъде. Най-после го откриват за голямо негово съжаление – защото трябва да го умият и да го пригответ за целувка. После трябва да се намери кучето, да бъде целунато и то, и да се дадат последни наставления на готвачката.

Накрая отварят входната врата.

– Джордж – провиква се първата жена и се връща, – тука ли си?

– Да – чува се глас отдалече. – Имаш ли нужда от мене?

– Не, мили, исках само да ти кажа довиждане. Аз излизам.

– Довиждане.

– Довиждане, мили. Как мислиш, дали ще вали?

– Не, струва ми се, че не.

– Джордж!

– Да.

– Имаш ли пари?

След пет минути двете тичешком се връщат обратно. Едната е забравила чадъра си, другата – портмонето си.

Като споменах за портмоне, се сетих за една друга основна разлика между мъжа и жената. Мъжът си носи парите в джоба. Когато му потрѣбват, той бръква и ги изважда. Но това е толкова недодялано и просташко. Жената проявява по-голяма изтънченост в това отношение. Представете си я например, че стои на улицата и са ѝ нужни четири пенса, за да плати букетчето виолетки, което е купила от някаква цветарка. В едната си ръка държи два пакета, в другата – чадър. Със свободните

два пръста на лявата ръка е стиснала виолетките. Но ето че възниква въпросът: как да плати на момичето? Тя се суети няколко минути, очевидно озадачена от това какво ѝ пречи да го стори. И изведнъж се сеца – ами че тя има само две ръце, а те и двете са заети. Отначало се чуди дали да премести двата пакета и букетчето виолетки в дясната си ръка, или да прехвърли чадъра в лявата. После се оглежда наоколо за някаква маса или поне стол, но по цялата улица подобно нещо не се вижда. Тя излиза от затрудненото си положение като, без да иска, изпуска двата пакета и цветята. Цветарката се навежда и ги вдига. Това дава възможност на жената да потърси с дясната ръка джоба си, докато с лявата размахва отворения чадър наоколо. Събаря с него шапката от главата на един възрастен господин и едва не изважда окото на цветарката, преди да се сети да го затвори. Като го затваря, тя го обляга на кошницата с цветя и започва да действа енергично с двете ръце. Хваща се здраво за гърба и завърта горната част на тялото си така, че косите ѝ идват отпред, а очите отзад. Стискайки се с все сили с лявата ръка – защото, पुсне ли се, бог знае накъде ще се завърти, – с дясната тя започва да се претърсва. Портмонето е там, тя го напипва, въпросът е как да стигне до него. Най-бързият начин би бил, разбира се, да си съблече полата, да седне на бордюра, да обърне полата наопаки и да изтърси джоба. Но такова просто нещо никога не ѝ идва на ум. Задната част на дрехата ѝ има около тридесет дипли и някъде между две от тези дипли започва прорезът на „тайния джоб“. Накрая, по чиста случайност, тя го открива, като едва не се прекатурва, и портмонето се появява на белия свят. Но с това работата още не е свършена. Нали това портмоне трябва да се отвори. Тя знае, че то се отваря, като се натисне някаква пружинка, но тайната на тази пружинка тя не е овладяла и никога няма да овладее. Смята да го мъчи, докато то само се отвори. Пет минути обикновено ѝ стигат при условие, че не е объркана.

Ето че то най-после се отваря. Несправедливо е да се каже, че тя го е отворила. Не, то само се отваря, защото му омръзва да го мачкат и блъскат така грубо; и неизменно се отваря тъкмо тогава, когато тя го държи обърнато надолу. Ако се случите близко до нея и имате възможност да погледнете през рамото ѝ, ще забележите, че златните и сребърни монети се ширят свободно в голямото отделение. В тайното отделение, което е снабдено с някаква секретна пружинка, тя пази медните монети заедно с една пощенска марка и квитанцията от манифактурен магазин, от който преди девет месеца е купила нещо за единадесет пенса и половина.

Помня как негодуваше един възрастен кондуктор на автобус. В автобуса бяхме девет жени и двама мъже. Аз седях до вратата и забележките му естествено бяха отправени към мене. Сигурен съм, че събирането на таксите за билети му отнема много време, но си мисля, че той много по-бързо би свършвал тази работа, ако не даваше толкова зор на нещастните жени; с това той само повече ги объркваше и ги правеше нервни.

– Погледнете ей тази там – каза ми той сочейки една нещастница, която по обичайния начин ровеше да намери портмонето си. – Ах, тези жени, те вечно седят на парите си отгоре, сякаш ги мътят като яйца.

Най-после жената успя да измъкне изпод себе си едно издуто до пръсване портмоне.

– Представете си да пътувате в друскаш се омнибус, седнал върху ей такова нещо – продължи той. – Помислете си само колко са жиливи и издръжливи. Неотдавна видях една жена – додаде той с поверителен тон – да измъква изпод себе си един ключ, тенекиена кутийка с бонбони, кутия за моливи, огромно издуто портмоне, пакетче за фиби и шишенце с амонячна сол. Вие и аз, само за миг да ни сложат да седнем на тези неща, ще си помислим, че ни е сполетяла най-голямата злочестина на света, а жените седят върху тях по цял ден. Предполагам, че свикват. Тури ги да седнат на пухена възглавница, и те с писък ще скочат от нея. Докато измъкнеш два пенса от тях, може да ти при-лошее, толкова са бавни. Първо се опипват от едната страна, после от другата, после стават и започват да се отърсват, докато друсащият се омнибус ги стовари обратно на седалката. Ако ми оставят аз да ги оправя, ще назнача във всеки омнибус по една жена-претърсвач, която да ги обискирва и да им измъква парите за билети. Ами нещастните джебчии! Казвам ви, ако човек успее да намери пътя към женския джоб, напълно заслужава да вземе онова, което ще намери там.

Впрочем аз съвсем нямам намерение да изследвам в подробности прекалената предпазливост на жените. Към тези размишления ме наведе нещо много по-сериозно. Една моя теория – погрешна може би, както се мъчат да ме убедят, – че прекалено много внимаваме къде стъпваме, докато следваме нашия жизнен път. Вечно гледаме надолу към земята. Може би по този начин наистина си спестяваме едно-две спъвания в някой камък или храст, но в същото време пропускаме да видим синевата на небето, красотата и величието на планините. И тези книги, дето ги пишат разни умни хора и с тях искат да ни внушат, че да успееш в живота, означавало да си съсипеш младостта, да пропилееш най-хубавите

си години в гонене на печалби, за да си осигуриш, когато си вече на осемдесет, една весела старост, ужасно ме отегчават. Цял живот пестим, за да вложим накрая всичките си спестявания в някой „сапунен мехур“; и докато кроим планове за осъществяването на нашите стремежи, неусетно ни овладяват подлостта, дребнавостта и бездушието. Ще отложим брането на рози за утре, днешния ден ще прекараме в работа, в гонене на сделки, в кроежи. А когато дойде „утрето“, розите са вече увехнали; но какво всъщност ни интересуват нас розите, празни дреболии с ниска пазарна цена; по времето, когато дойде нашето „утре“, на нас ни е повече по вкуса зелето.

И друга грешка допускаме, когато кроим плановете за нашия живот – тази, че ги кроим сякаш за съзнателни същества. Наистина голяма грешка. Защото, представете си един свят, състоящ се само от съзнателни същества! Десетте заповеди тогава биха били излишни: кое разумно същество се поддава на греха, кое разумно същество допуска да сгреша? Няма да има богати, защото разумният, съзнателният човек не се стреми към разкош и суета. Няма да има и бедни: как ще мога аз, съзнателният, да ям за двама, когато знам, че моят събрат от съседната улица, не по-лош човек от мене, гладува. Няма да има различие в мненията. Ти, драги читателю, ще откриеш, че по всички въпроси си на същото мнение, на което съм и аз. Няма да се пишат романи, няма да се представят пиеси – защото в живота на разумното същество няма място за драма. Няма да има безумна любов, няма да има луд смях, нито горчиви сълзи, разгорещени спорове, краткотрайни радости, скърби, мечти – само разум и разум навсякъде.

Но засега за щастие все още сме неразумни. Ако изям тази майонеза и изпия това шампанско, утре ще ме боли черният дроб. Тогава защо изяждам майонезата и изпивам шампанското? Джулия е очарователна девойка, хубава, умна, духовита; освен това има дял в едно пивоварно предприятие. Тогава защо Джон иска да се ожени за Ана? Ана е спривава, да не кажем нещо повече, и той, Джон, отлично знае, че от нея няма да излезе добра домакиня. Има своеобразни схващания и няма дял в пивоварно предприятие. Но има нещо в брадичката ѝ, което очарова Джон, той сам не може да обясни точно какво. Общо взето, Джулия е по-красивата от двете. Но колкото повече мисли за Джулия, толкова повече го привлича Ана. И така Джон се оженва за Ана. А Том се оженва за Джулия, но пивоварното предприятие фалира, а Джулия през лятото на морето се разболява от ревматизъм и до края на живота си остава един безпомощен инвалид. Докато Ана неочаквано наследява десет хиляди лири

от един свой вуйчо от Австралия, за когото до този момент никои изобщо не е чувал.

Разправяха ми за един млад човек, който си избрал съпруга с изключителна грижливост. Той си казвал: „При избора на съпруга мъжът трябва да бъде много разсъдлив и внимателен.“ Ката се убедил, че девойката, на която се бил спрял, отговаря на неговите изисквания за съпруга, той се оженил за нея. Тя притежавала всички добродетели, които могат да се очакват от една жена. Нямаха недостатъци освен тези, които са неразлъчни от женската природа. С други думи казано – била свършена. След брака той разбрал, че тя е точно такава, каквато си я бил представял. Само един недостатък имало в цялата работа – не я обичал. А това, разбира се, не можело да се приеме като неин недостатък.

Колко лесен би бил животът, ако ние по-добре познавахме себе си! Можем ли да бъдем сигурни, че утре ще мислим тъй, както мислим днес? Ето че един прекрасен ден от лятната ваканция ние се влюбваме; тя е млада и очарователна; кръвта ни се качва в главата само като си помислим за нея. Единственото бъдеще, което виждаме пред себе си, е да стоим неотлъчно в нозете ѝ. Струва ни се невъзможно Съдбата да ни дари с по-голямо щастие от привилегията да ѝ лъскаме обувките и да целуваме края на дрехата ѝ – ако по него има и мъничко кал, това би ни доставило още по-голямо удоволствие. Ние ѝ прошепваме на ухото съкровената си мечта и в момента всяка дума, която изричаме, е напълно искрена. Но лятната ваканция отминава, а с нея и празничното настроение и зимата ни сварва да се чудим как да се измъкнем от затруднението, което сами сме си навлекли на главата. Или още по-лошо: празничното настроение е продължило по-дълго от обикновено и ние сме вече официално сгодени. Оженваме се – чудя се колко ли женитби са резултат на страст, която е изтляла, преди още да стипне до олтара? И три месеца по-късно бедната женица е съкрушена от откритието, че да ѝ завързваме връзките на обувките, за нас вече не е удоволствие, а досада. Краката ѝ сякаш са станали големи, големи. Нямаме друго оправдание освен това, че сме едни глупави деца, които никога не са сигурни за какво точно плачат и докато си играят, се нараняват едни други и вдигат олелия до бога, щом малко ги заболи.

Познавам една дама, американка, която ми беше дошла до гуша с иескончаемите си оплаквания от мъжа си – колко невнимателен бил той с нея, колко грубо се държал. Тя заведе бракоразводно дело и го спечели. Всички я поздравихме за щастливото избавление, а после се случи така, че за няколко месеца тя изчезна от хоризонта. Но един ден отново

я срещнах и естествено заговорих за бившия ѝ мъж. Попитах я дали знае как живее той сега. Тя ми отвърна, че според нея бил доста добре.

– Ожени ли се отново? – попитах аз.

– Да – отвърна тя.

– Така му се пада – не се съдържам аз, – и на жена му също.

Моята позната, американката, беше красива, светлоока, малка женичка и аз се стремях да спечеля благоволенieto ѝ.

– Жена, която е съгласна да се ожени за такъв мъж, след като знае всичко, което има да се знае за него, неизбежно ще му озлочести дните, но можем да бъдем сигурни, че и той няма да ѝ остане длъжен.

Дамата явно беше решена да го защитава.

– Аз мисля, че той много се е поправил – възрази тя.

– Глупости! – отвърнах аз. – Човек не може да се поправи. Негодник ли си, негодник си оставаш.

– О, моля ви, не го наричайте така.

– Защо? – попитах я аз. – Чувал съм ви вас самата да го наричате негодник.

– Не бях права – отвърна тя, изчервявайки се. – Струва ми се, вината не беше само негова. И двамата бяхме глупави в онези дни, но мисля, че получихме добър урок.

Аз замълчах в очакване. Тя все пак трябваше да ми даде някакво обяснение.

– Впрочем най-добре е да дойдете да го видите сам – додаде тя, като се засмя. – Ще ви открия истината – аз съм жената, която се ожени за него. Във вторник винаги сме у дома, номер две, улица К. – завърши тя и тичешком се отдалечи, като ме остави да гледам учудено след нея.

Струва ми се, че един предприемчив свещеник може да натрупа състояние, ако издигне малка черквица на Стренд, точно срещу съдебната палата, и бракосъчетава отново току-що разведените двойки. Един мой приятел ми призна, че изпитал наистина обич към жена си два пъти в живота – първия, когато тя отказала да се омъжи за него, и втория, когато седнала на свидетелската скамейка, за да даде показания срещу него.

Всъщност не издигаме ли плътската любов на по-висок пиедестал, отколкото тя заслужава?

Това е една благородна страст наистина, но не е най-благородната. Има и друга, по-дълбока любов, до която тази е само като мъждукаща лампа, осветяваща къшурката, сравнена с лунния светлик, къпещ планините и долините. Ще ви разправа една пиеса – действащите лица бяха

две жени, – която наблюдавах веднъж „на живо“. Те бяха приятелки от детинство, докато изведнъж ги раздели обичайната пречка – един мъж. Слабоволно, красиво същество, недостойно да спреш дори за миг мисълта си на него; но жените обичат недостойното; ако не го обичаха, нямаше да съществува проблемът за пренаселеността. И злата съдба отреди те двете да се скарат за този жалък индивид.

Съперничеството им изкара на бял свят всичко най-лошо в тях. Погрешно е да се мисли, че любовта само облагородява; тя може и да принизява. Те се бореха безчестно и подло за една, както всеки страничен наблюдател би забелязал, незначителна награда. Губещият без съжаление трябваше да остави на победителя жалката слава, постигната по нечестен път. Но първичните, груби, примитивни страсти се бяха разбушували у тези две жени – и сватбените камбани отбелязаха края само на първото действие. Краят на второто лесно би могъл да се отгатне. То би завършило в съдебната палата, ако изоставената съпруга не бе решила, че по-добре ще си отмъсти чрез мълчание.

В третото действие – след един промеждутък от само осемнадесет месеца – мъжът умря – първото щастливо за него събитие в цялата пиеса. Положението му трябва да е било доста неприятно и неспокойно още от самото начало. Независимо от слабохарактерността му човек не може да не изпита известно съжаление към него – примесено с насмешка, разбира се. Драмите на живота се делят на две – фарсове и трагедии – в зависимост от прищявката на зрителя. Актьорите обаче неизменно ги изпълняват като трагедии. Впрочем може би именно така трябва да се играе един фарс.

И така добродетелта възтържествува, а порочността бе наказана и човек би могъл да си тръгне, без да догледа безинтересната, банална история, ако не беше четвъртото действие, в което измамената жена отива при онази, която някога тя е измамила, за да измоли опрощение. Може да прозвучи странно, но те намериха някогашната си обич непроменена. Дълго време бяха стояли разделени и сега им беше приятно да си хванат отново другарски ръцете. Тъй като и двете бяха самотни, решиха да живеят заедно. Тези, които ги познаваха добре по онова време, говорят, че те заживели чудесно, изпълнени със състрадание и любов една към друга.

Не твърдя, че едната такава история се среща всеки ден, но съм убеден, че тя е по-правдоподобна, отколкото светът предполага. Понякога мъжът се чувства по-добре без жената, както и жената – без мъжа.

КРАЙ

© 1970 Красимира Тодорова, превод от английски

Jerome K. Jerome
On the Time Wasted Before One Leaps, 1898

Сканиране, разпознаване и редакция: Теодора, 2008

Публикация

Джером К. Джером

Празни мисли на един празен човек

Избрани разкази

Издавателство „Народна култура“, София, 1970

Съставителство и превод от английски: Красимира Тодорова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7359>]